

Don't act – Think!

Hvordan skape muligheter for estetiske erfaringer og estetiske læringsprosesser i skole og samfunn.

Det er krise (sies det)

Det er krise! Kommunene leter etter steder å spare inn, og mange kunst- og kulturaktiviteter står beklagelig lagelig til for kutt. Videregående skoler med studiespesialisering for estetiske fag (MDD-linjer) foreslås lagt ned over en lav sko. I statskanalen mister god kunstjournalistikk plass, og må vike for mer målbart, klikkvennlig stoff. Ved universitetene må studieprogrammer for estetiske og utøvende fag vike for billigere eller mer "samfunnsnyttige" fag. Ordet sang er ute av læreplanens generelle del. Timetallet og budsjettene for estetiske fag i skolen synker og synker, og trange kommunalbudsjett rammer kulturskoler. Sist, men ikke minst: I stortingsmeldingen for barne- og ungdomskultur – der også kulturskolen skulle styrkes – loves det ikke en eneste ekstra krone. Det er krise.

Noen ganger kan det være tid for handling. Noen ganger er tiden overmoden for å gjøre noe. Dersom en vet hva en skal gjøre – og er sikker på at det er det riktige valget – så er handling det rette. Og akkurat nå, når vi ikke en gang loves penger gjennom en stortingsmelding som skulle løfte dette området så høyt, når kunst og kulturfag kuttes både i skoletiden og på fritiden, vil mange si at det nettopp er tid for handling. Tid for protest og aktivisme – her er det ingen tid å tape, det er bare å begynne å løpe.

Og det løpes: Noen løper nordover, noen mot sør, og noen rundt i ring. Noen ønsker et drama- og teaterfag inn i grunnskolen, andre en bevaring av sløydfaget. Noen vil ha gratis kulturskole. Andre igjen kjemper for et mer arbeidslivsrettet design- og arkitekturperspektiv, og enda andre igjen jobber med koblingen til det sosiale og kulturelle, der kunst og kultur er del av et større politisk bilde ...

Det er alltid gode grunner til å stå opp for estetiske fag og kunstens plass i samfunnet dersom dette er truet, og mange har i det siste tatt ansvar og protestert. «Nå er det tid for handling!» og «nå må noen gjøre noe!», er kjente og sterke krav i denne diskursen. Folk lager plakater og går i tog. Hylekoret er sterkt, og so oftest berettiget, selvfølgelig, men rekker sjelden så veldig langt ut over de kunstfagdidaktiske ekkokamrene.

Men vet noen egentlig hvor målet er, og hvordan en best kommer seg dit? Er det virkelig krise, må vel målet være å komme seg ut av den?

Don't act – Think!

Denne kronikken argumenterer for at det **ikke** først og fremst er tid for handling. Jeg tror nemlig ikke det er mangel på protest i offentligheten som er det største problemet. Det største problemet er mangel på tenking.

Noen ganger kan nemlig et akutt ønske om endring stå i veien for en dypere og mer gjennomgripende forandring, der målet kan nås på en langt bedre måte, eller der det kanskje kan legges grunnlag for å tenke fram nye og bedre mål.

Dette handler om kunstfagenes rolle i vårt samfunn og vårt arbeidsliv. Hvis kunst og kultur er en så viktig del av menneskers liv, hvorfor bruker vi ikke mer tid til å tenke kvalitativt og konstruktivt på hvordan dette skal inngå i vår fremtid?

Den radikale filosofen Slavoj Žižek har bemerket seg med spissformulerte og tankevekkende utsagn om mye forskjellig. [Lett av hans utallige YouTube-foredrag](#) går han i rette med antikapitalistene og «Occupy Wall Street»-bevegelsen og liknende antikapitalistiske bevegelser. Selv om han langt på vei deler disse bevegelsenes ideologiske tankesett, mener han det er i tider som dette, at det gjelder å tenke seg om, og at det er fåfengt å protestere og demonstrere mot et system dersom en ikke har gode, gjennomtenkte, alternativer å rulle ut. Jeg tenker Žižeks foredrag kan illustrere hvordan vi tenker det er tid for å tenke omkring estetisk erfaring og estetiske læreprosesser.

Estetiske erfaringer og læringsprosesser (hva det nå måtte være)

Så tilbake til overskriftens andre ledd. Denne kronikken handler om estetiske erfaringer, og et ønske om at skole og samfunn legger mer vekt på dette. I skolen har det i den siste tiden skjedd store endringer. *Fagfornyelsen*, og prosesser i både barnehage, grunnskole, SFO, videregående skole og lærerutdanning, gir nye muligheter.

[Regjeringens strategi fra 2019](#) forteller om en vilje til sterkere satsing på estetiske fag, og i fagfornyelsen snakkes det om estetiske læreprosesser i alle fag. Men det er uklart hvordan dette skal operasjonaliseres. Ja, det er uklart hva det egentlig betyr. [Og i regjeringens nylige melding til Stortinget](#) er det verken mangel på gode ambisjoner eller gode forslag til videre utvikling.

Av mange er det problematisert at det ikke følger penger med disse planene. Det tenker jeg er berettiget. Men det er enda mer uheldig at det ikke fins noen omforent forståelse – verken hos policymakere eller i praksisfeltet – av hva estetisk erfaring og estetiske læringsprosesser er, og hva det er godt for.

Jeg tror det ligger i tiden et potensiale for å løfte dette lenger fram i samfunnsdiskursen. Men det må være på andre premisser enn den økonomiskrasjonelle “mål-middel”-tankegangen – som gjennomsyrrer samfunnet vårt – kan gi. Og derfor hjelper det altså ikke så mye med tomme protester eller krav om mer penger. Det er nødvendig å snakke mer om – og å tenke nøyer gjennom – hva estetiske erfaringer er, og hvordan de kan bidra til å gjøre våre liv – og samfunnet – bedre.

Det trengs tenkning som ikke går rett til løsningene, eller som har krav om umiddelbar handling og tiltak uten egentlig å være interessert i å utvikle kunnskap som en kan bygge handling på. Det trengs tenkning som ikke går rett til løsningene, eller som har krav om umiddelbar handling og tiltak uten egentlig å være interessert i å utvikle kunnskap som en kan bygge handling på.

Tankekraft (og enda flere ord?)

«Så da skal en bare sitte ned og tenke, da? Det flytter jo ikke verden en millimeter videre», vil mange si, og kanskje har de litt rett. For både forskning og tenkning må settes i omløp for at det skal føre til noe. Men tenkning og drøfting – ja, kall det gjerne «prat» – har ufortjent fått et dårlig rykte, fordi det blir fremstilt som å stå i veien for handling. Det kan det jo hende det gjør noen ganger. Men jeg vil hevde at det kan være et større problem at handlinger og beslutninger baserer seg på slagordspreget politikk, og intern konkurranse mellom aktører som egentlig har felles mål – bare litt ulike verktøy.

Siden et Žižek-sitat fikk forme overskriften i denne kronikken, er det også passelig å avslutte med et sitat fra samme personen, som i 2013 tvitret «*Words are never “only words”, They matter because they define the contours of what we can do*».

Filosofisk, akademisk og erfaringsbasert tankekraft kan – dersom det er vilje til å avstå fra sutring og tom protest, og til å bevege seg bak det slagordspregede – åpne opp for fruktbar handling og samarbeid. Tenkning, dialog og diskusjon kan legge et grunnlag for å gjøre bedre og mer informerte beslutninger hos våre politikere og policymakere for skole og samfunn. Ikke minst kan det også føre til at alle de gode kreftene kan samarbeide bedre. For det er for helheten i barn og unges oppvekst, i hele samfunnet, dette skal løftes, og det gjøres best i samarbeid.

Tankesmia Aisthesis

Denne kronikken har en generell oppfordring til konstruktiv tenkning og samarbeid for å løse dagens og fremtidens utfordringer. I tillegg har Norsk kulturskoleråd nå tatt initiativ til opprettelsen av tankesmia Aisthesis, som skal gi rammer for tankekraft omkring estetiske erfaringer og læreprosesser.

Tankesmia Aisthesis skal være et forum for akademisk, filosofisk og policyrelatert debatt, og et interessefellesskap omkring utvikling av kunnskap om estetisk erfaring og estetiske læringsprosesser.

Aisthesis skal gi rammer for meningsutveksling om hva estetiske læringsprosesser er – eller kan være – i menneskers liv. I tillegg skal tankesmia bevisstgjøre opplærings- og utdanningsløpet og andre, til å bidra i den offentlige debatten om estetiske læringsprosesser i samfunnet generelt samt samarbeide om dette, i realiseringen av fagfornyelsen i skolen spesielt.

*Anders Rønningen,
FoU-leder i Norsk kulturskoleråd og
en av initiativtakerne til tankesmia Aisthesis*